

Skorka Renáta
A gölnici bányajog

Skorka Renáta

A gölnici bányajog

Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézete — Martin Opitz Kiadó

Budapest, 2020

A kötet
a BTK MTA Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet
Kutatócsoport programjának keretében készült

BTK TTI – Lendület

Lektorálta:

Péterfi Bence, Weisz Boglárka

© Skorka, 2020

© BTK — Martin Opitz, 2020

ISBN 978-963-9987-80-7

Borítókép:

Szent Anna harmadmagával, 1513 (részlet)

(Szűz Mária mennybemenetele templom, Rozsnyó [ma Rožňava, Szlovákia])

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás,
a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Tartalom

Heten Gölnc jogán.....	7
<i>A Gölnczter Pergordnũngk</i> német nyelvű szövegének kiadása és magyar nyelvű fordítása.....	41

Melléklet

A Thurzó-kódex gölnci bányajoghoz kapcsolódó bejegyzéseinek kiadása	95

Függelék

Gölncbánya magisztrátusának jegyzéke 1526-ig	129

+

Felhasznált források és irodalom.....	169
Földrajzi- és személynévmutató.....	175
Tárgymutató.....	182

Heten Gölnic jogán

1487 decemberében bányavárosi küldöttek gyülekeztek Kassán.¹ Akadtak közöttük olyanok, akik messziről érkeztek az Abaúj megyei városba, közéjük tartozott a Rudabánya² képviselőjében megjelenő Thomas Pauli (*Pawli*) bíró és az őt kísérő rudai bányamester, Diák Máté (*Mathis Dyack*). Más városok követői — például az iglói³ küldött, Hans Pinckser (*Pynckßer*) bányamester és Cristan Rabe esküdtpolgár, vagy rozsnói⁴ társaik, Cristan Knebil bányamester és Jörg Zempel esküdt — természetesen jóval kevesebbet utaztak a találkozóra. A téli út fáradalmi még kevésbé viselhették meg Gölnic,⁵ Szomolnok⁶ és Jászó⁷ Kassán feltűnő megbízottait, hiszen településük lényegében a célállomás közvetlen vonzáskörzetében feküdt. Szembeötlő, hogy az összejövetelel megjelenő városi követek között igen magas volt a bányamesterek létszáma. Kizárólag Jászó esetében figyelhetjük meg, hogy az — ellentétben a többi felsorolt bányavárossal — nem küldte el bányamesterét a találkozóra, helyette bíróját, Hans Czickót (*Czycko*) és az esküdtek egyikét, Hans Domót utaztatta Kassára.⁸ A szomolnokiak a városuk élén álló veze-

1 Kassa (Abaúj m.).

2 Ruda, másként Rudabánya (Borsod m.).

3 Igló (Szepes m.).

4 Rozsnó, másként Rozsnóbánya (Gömör m.).

5 Gölnic, másként Gölnichánya (Szepes m.).

6 Szomolnok, másként Szomolnokbánya (Szepes m.).

7 Jászó (Abaúj m.).

8 A bányamesteri tisztségről egyébiránt Jászón is tudunk. Vö. 1432. ápr. 19.: DL 71 530.

tői testület, vagyis a magisztrátus tagjai közül a két legjelentősebb személynek, Johann Donel bírónak és Cristan Anher bányamesternek adtak felhatalmazást. Gölnic kivételesnek mondható a sorban, mivel — a megjelentek között egyedülként — három főt delegált az összejövetelre, ami alighanem az összegyűlt bányavárosok közötti vezetőszerrepére utal, ezért nem hiábavaló delegációjának tagjait közelebről is szemügyre venni. A gölnicbányai követség névsorában megtaláljuk Ladislaus Kriegert, akiről ismert, hogy már 1487 előtt is szilárd pozíciói voltak a gölnici tanácsban, vagyis esküdtpolgárnak tekinthetjük, és 1483-ban bányamesteri tisztséget is viselt.⁹ A gölnicbányai követek között felbukkan Baltasar Huthman is, aki a gölnici városkönyv 1487. évi bejegyzései szerint a kérdéses esztendőben bányamesteri feladatokat látott el, tehát a kassai találkozón is ilyen minőségében képviselhette városát.¹⁰ A gölnici delegáltak névsorában első helyen — vélhetően a küldöttség vezetőjeként — pedig az a Bartolomäus szerepel, aki az 1480-as évek első felében többször (1480, 1483–1484) kimutatható városa tanácsában esküdként, majd két egymást követő esztendőben (1485–1486) a bírói tisztségre is megválasztották.¹¹ Tekintélyének és befolyásának

9 Ladislaus Krieger 1480-tól kimutatható tisztségeire és bányamesteri hivatalára l. *Függelék, Gölnicbánya magisztrátusának jegyzéke 1526-ig*. Nevének forrásokban előforduló alakváltozataira l. *Földrajzinév- és személynévmutatót*.

10 Személyére vonatkozó forráshivatkozást l. *Függelék, Gölnicbánya magisztrátusának jegyzéke 1526-ig*.

11 A forrásban Bartolomäus neve mellett a *Richter* szó szerepel, mivel 1487-ben a bírói hivatalt Gölnicen Jeronimus Lang töltötte be (l. erre vonatkozóan l. *Függelék, Gölnicbánya magisztrátusának jegyzéke 1526-ig*.), aki nem jelent meg a kassai tárgyaláson, elképzelhető, hogy a találkozót megörökítő kassai forrásban a Bartolomäus neve mellett szereplő *Richter* kifejezés a családnevére utal. A 15. század utolsó évtizedében és a 16. század első harmadában a gölnicbányai tanács sorában több olyan esküdttel (Jörg Richter, Hans Richter, Jakob Richter, Lenhard Richter) is találkozunk, akik ezen vezetéknevet viselték, s közülük csupán Jörg Richter látott el ténylegesen bírói feladatokat (l. erre vonatkozóan l. *Függelék, Gölnicbánya magisztrátusának jegyzéke 1526-ig*).

köszönhetően szavazhatott városa számára bizalmat arra, hogy képviselje nemcsak Gölnicbányát, de a fent felsorolt bányavárosokat is.¹² Ez a megfigyelés pedig ösztönzőleg hat arra nézvést, hogy Bartolomäus személyének pontosabb megismeréséhez további forrásokat hívjunk segítségül.

12 A kassai találkozón megjelent városi követek névsorát l. DF 267 885. (41. kép), kiadása: Protze: Stadtbuch 73. (A városkönyvből idézett szövegeknél nem a kiadást használtuk, hanem saját átírást, ezért eltéréseket mutathatnak a Protze-féle kiadástól. Ettől függetlenül a továbbiakban a kiadás oldalszámát is feltüntetjük.).